

УДК 336.748.12:330.342.2](4)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЕКОНОМІКАХ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ)

Н.Б. Думич^{1,2}

Розглянуто макроекономічні перетворення у трансформаційних економіках, на прикладі Польщі.

Показано, що проблема подолання інфляції існує в багатьох країнах, а особливо в державах з трансформаційною економікою. Кожна країна використовує індивідуальні методи та шляхи вирішення цієї проблеми. Досліджено питання таргетування інфляції (концепція монетарної політики, яка передбачає наявність трьох елементів: офіційного оголошення центральним банком кількісних цільових показників інфляції на визначений період та відповідальності за їх дотримання; законодавчого закріплення цінової стабільності; роз'яснення ідей монетарної влади населенню).

Ключові слова: таргетування інфляції, відсоткова ставка, монетарна політика, позиція грошей, індекс споживчих цін.

Постановка проблеми. Подолання інфляції є однією з найважливіших проблем трансформаційних економік. Хоча інфляційний процес має багато спільних ознак у країнах з трансформаційною економікою, але у кожній з них він відбувався по-різному. Цей процес багато в чому залежав від ринкових реформ, які проводили у певній державі із трансформаційною економікою.

Обрання правильної дієвої макроекономічної політики на початковому етапі ринкових перетворень є важливою основою подальших трансформацій у цьому напрямі. Обрання і зміна (відповідно до змін в економіці) жорсткої чи м'якої фіскальної і монетарної політики залежало від рішень певної країни із трансформаційною економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інфляції свого часу досліджували такі вчені: Дж. Локк, Дж. Лоу, Ж.Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, Г. Торнтон, Дж. С. Міль, Р. Оуен, Є. Бем-Баверк, К. Віксель, Г. Касель, У. Мітчел, Н. Тургенев, Л. Радишев, К. Джевонс, А. Маршал, Дж. М. Кейнс, Дж. Р. Гікс, Д. Робінсон, Дж. Мід, М. Фрідман, Дж. Філіпс, Е. Фелпс, Дж. Тобін, Л. Валерас, Р. Лукас та А. Лейонхуфвуд.

Серед українських учених можна виділити праці А. Гальчинського, В. Гесця, О. Мельника, М. Савлука. В умовах ринкової трансформації інфляцію аналізували: Я. Корнаї, О. Тимченко, С. Фішер. Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено практичним рекомендаціям щодо досліджуваної теми. Усе це свідчить про актуальність цього дослідження в науковому і практичному аспектах.

Матеріали та методи. Теоретичну методологічну та інформаційну основу проведення досліджень становили наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань аналізу інфляційних процесів у трансформаційних економіках, офіційні статистичні матеріали Державного комітету статистики України, звіти НБУ та Центрального Банку Польщі. З метою забезпечення достовірності та

обґрунтованості отриманих результатів дослідження, для вирішення поставлених завдань використовували такі методи: індукції та дедукції – для теоретичних узагальнень, висновків; метод аналогій – для порівняння закордонного досвіду подолання інфляції; економіко-статистичний метод – для аналізу макроекономічної політики Польщі; ретроспективний аналіз, за яким визначено сутність та причини виникнення інфляції; методи системного аналізу та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфляційний процес у трансформаційних економічних системах відбувався по-різному. Інфляція як макроекономічне явище існує не тільки у країнах із трансформаційною економікою, але також і в державах з розвинутою економікою. У країнах з новою ринковою економікою особливістю є те, що під час ринкового реформування відбувалася лібералізація цін, що призвело до високих рівнів інфляції, а нерідко і до гіперінфляції. Подолавши цей період, а також кризу 1998 р., країни із трансформаційною економікою – нові члени Європейського Союзу успішно приборкали інфляцію, що є прикладом для інших держав, і зокрема для України.

Польща мала міцні підвалини ринкової економіки (сільське господарство, де не було колективізації, і приватний сектор) [8, с. 20]. У Польщі з'явилися умови, які вплинули на можливість створення, а потім і реалізації єдиної програми макроекономічної політики, спрямованої на формування ринкового господарства, – плану Бальцеровича [2, с. 43-47]. НБП відіграв важливу роль у процесі інтеграції польської банківської системи з фінансовим ринком ЄС, і брав участь у переговорах про членство в ЄС [4, с. 26-127].

Загалом, 15-річний період боротьби з інфляцією у Польщі можна поділити на три частини:

1. Перші стабілізаційні програми на початку 90-х років (1990-1993 рр.);
2. Етап контролювання пропозиції грошей та обмінного курсу у поєднанні з ринковими інструментами (1993-1998 рр.);
3. Період прямого ТІ (1998-2016 рр.) [1; с. 16-37, 76-79].

Аналіз польської економічної ситуації дає змогу виокремити найбільші економічні перешкоди: високий рівень безробіття; сповільнення темпів зростання ВВП; великі затрати на обслуговування зовнішнього боргу; зростаючі витрати, пов'язані з інтеграцією до структур ЄС; зниження конкурентоспроможності; надто високий курс злота [5, с. 444-445], масова приватизація обмежувалася переважно малими підприємствами, високі соціальні виплати.

Так, на думку Я. Корнаї, у ході стабілізаційної програми потрібно було ввести єдиний валютний курс та забезпечити конвертованість угорського фолланта, а також проводити жорстку грошову політику. Достатні резерви іноземної валюти повинні використовуватися у разі виникнення надлишкового попиту на валюту [3, с. 38-45].

Загалом можна виділити чотири періоди інфляційного процесу у трансформаційних економіках:

- перший період тривав з 1989/1990 по 1992 рр., і характеризувався високим рівнем інфляції. Країни, які мали кращі макроекономічні стартові умови (Чехія, Словаччина) [7, с. 30-68], або які швидше розпочали ринкові реформи (Угорщина), а в країнах із значними макроекономічними дисбалансами спостерігався значний рівень інфляції (Польща) [4, с. 180];

¹ здобув. Н.Б. Думич – Львівський торговельно-економічний університет;

² наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин – д-р екон. наук – Львівський торговельно-економічний університет

- у другий період, який тривав з 1992 по 1998 рр. завдяки успішним стабілізаційним заходам інфляція зменшилася з помірного (Чехія, Словаччина) або високого (Естонія, Латвія, Литва, Словенія) до нижчого рівня [6, с. 3], завдяки антиінфляційній політиці (застосуванню режиму таргетування інфляції), жорсткій монетарній політиці та фіксованому обмінному курсу;
- третій період (1998–2000 рр.) характеризувався впливом зовнішніх шоків (Азійська криза) на внутрішню економічну ситуацію;
- четвертий період (2001–2016 рр.) характеризується зменшенням інфляції нижче 10% [9, с. 1-3].

Висновки з дослідження. Отже, інфляційний процес у досліджуваних країнах із трансформаційною економікою відбувався по-різному, залежно від макроекономічної ситуації кожної з країн. Отож, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки нашої держави можна використовувати досвід цих країн не тільки в Україні, але й в інших державах із трансформаційною економікою.

Сьогодні НБУ не має системної стратегії комунікації, і повідомляє про цілі та заходи короткотермінової грошово-кредитної політики, проте чітко не оголошує середньо- та довготермінові цілі, а тільки щорічно публікує звіт про свою діяльність в Основних засадах грошово-кредитної політики, а перспективи довготермінових монетарних стратегій не обговорюються із представниками широкого кола громадськості. Для підвищення прозорості потрібно використовувати різні канали комунікації, оскільки тільки шляхом успішного впливу на очікування та вживання відповідних заходів центральний банк може змінити довіру до себе та підтримати свою реальну незалежність. НБУ повинен надавати громадськості прості, короткі й чіткі пояснення щодо грошово-кредитної політики, а також визначати пріоритетність цілей. Метою стратегії комунікації є досягнення кращого розуміння громадськістю грошово-кредитної та курсової політики. Це сприяє покращенню довіри до політики НБУ та підвищенню її ефективності. Уряд повинен широко використовувати ринкові інструменти, і обмежувати застосування адміністративних важелів. Тільки за таких умов можна забезпечити довготермінову цінову стабільність.

Література

1. Богатирьов О. Стратегії експансії зарубіжних кредитно-фінансових установ на ринки Центральної та Східної Європи / О. Богатирьов // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2006. – Вип. 179. – С. 122–131.
2. Домбровський М. От плановой экономики к рыночной: темпы и стадии преобразований / М. Домбровський // Вопросы экономики : теорет. и науч.-практ. журнал. – 1992. – № 11. – С. 29–37.
3. Корнаї Я. Шлях до вільної економіки. Відхід від соціалістичної системи: угорський приклад : пер. з англ. / Я. Корнаї. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1991. – 140 с.
4. Костан Д. Закономірності розвитку банківської системи в країнах з перехідною економікою / Д. Костан // Актуальні проблеми міжнародних відносин : наук.-практ. журнал. – 2001. – Вип. 28 (ч. 3). – С. 178–185.
5. Кулерский В. Хроника (некоторых) текущих событий / В. Кулерский // Новая Польша : наук.-практ. журнал. – 2003. – № 1. – С. 6-14.
6. Inflation and disinflation in Central and Eastern Europe trends in the region // ICEG Budapest European Center. – 2015. – № 5. – Pp. 1-12.
7. Inflation Report February 2010. National Bank of Poland. Monetary Policy Council. Warsaw. – 2016. – № 2. – Pp. 1-68.
8. Ministry of Economy. A study of Poland's economic performance in the year 2008 // Analyses and forecasting department. – 2016. – № 1. – Pp. 1-22.

9. Moseley A. Eastern Europe, Middle East and Africa perspectives / A. Moseley // International Economist – Global Economic Research. – 2016. – № 1. – Pp. 1-3.

Надійшла до редакції 28.09.2016 р.

Думич Н.Б. Государственная политика регулирования инфляционных процессов в трансформационных экономиках (на примере Польши)

Рассмотрены макроэкономические преобразования в трансформационных экономиках, на примере Польши.

Показано, что проблема преодоления инфляции существует во многих странах, особенно в странах с трансформационной экономикой. Каждая страна использует индивидуальные методы и пути решения этой проблемы. Исследован вопрос таргетирования инфляции (концепция монетарной политики, которая предусматривает наличие трех элементов: официального объявления центральным банком количественных целевых показателей инфляции на определенный период и ответственности за их соблюдение; законодательного закрепления ценовой стабильности; разъяснения идей монетарных властей населению).

Ключевые слова: таргетирование инфляции, процентная ставка, монетарная политика, предложение денег, индекс потребительских цен.

Dumych N.B. Transition Economies National Policy of Inflation Regulation (the Case of Poland)

The macroeconomic transformation in transitional economies on the examples of Poland is considered. The problem of curbing inflation is shown to exist in many countries, especially in countries with economies in transition. Each country uses individual methods and solutions to this problem. Also, the article examines inflation targeting (the concept of monetary policy, which provides for three elements: the official announcement of central bank quantitative inflation target for a specified period and responsibility for compliance, the law on price stability, monetary authorities clarify ideas population), and politics currency board (monetary institution, fixing the exchange rate on foreign and national currency issue completely secured foreign reserves (reserve) currency).

Keywords: inflation targeting, interest rate, monetary policy, money supply, consumer price index.

УДК 334.758

ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВІ ГРУПИ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ТИПИ

О.О. Жихарцева^{1,2}

Розглянуто поняття, структуру та типи фінансово-промислових груп (ФПГ). Зазначено, що фінансові-промислові групи є найдосконалішою формою кооперації в економіці, що підтверджено практикою їх діяльності. А в сучасних умовах розвиток таких груп стає одним із основних напрямів розвитку світової економіки і посилюється мотивація підприємств до входження у ФПГ. Така ситуація пов'язана з можливістю забезпечити контроль над підприємствами з метою налагодження вигідних технологічних і господарських зв'язків.

Наведено класифікацію фінансово-промислових груп як за кількісними та якісними критеріями, так і за організаційно-структурними формами.

Зроблено висновок про те, що розвиток ПФГ в Україні дасть змогу вирішити низку проблемних питань, спричинених трансформаційними процесами в економіці країни. Саме на засадах формування ФПГ може бути забезпечено ефективну трансформацію

¹ здобувач О.О. Жихарцева – Львівський торговельно-економічний університет;

² наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук